

WAGENINGEN **UR**

For quality of life

wetenschapswinkel

Van impasse naar inpassen

Inpassen van de recreatielandjes langs het Veluwemeer

Leonore Noorduyn
Nicoline van der Windt
m.m.v Gijs Kos en Jurriaan de Vos

Rapport 226

Van impasse naar inpassen

Inpassen van de recreatielandjes langs het Veluwemeer

Leonore Noorduyn en Nicoline van der Windt
m.m.v. Gijs Kos en Jurriaan de Vos

Wageningen Universiteit en Researchcentrum

Wetenschapswinkel Wageningen UR
September 2006

Rapport 226

Van impasse naar inpassen

Inpassen van de recreatielandjes langs het Veluwemeer

Rapportnummer 226

Leonore Noorduyn en Nicoline van der Windt
m.m.v. Gijs Kos, Jurriaan de Vos, september 2006

NatuurVereniging Eigenaren Oude Land

per adres: Sjoerd Harmens
Belvederelaan 7
8072 DE Nunspeet
tel: 0341 - 25 84 41
e-mail:
postmaster@sjoerdharmens.demon.nl

De NVEOL is een vereniging van eigenaren van recreatielandjes langs het Veluwemeer tussen Nunspeet en Elburg. Deze terreintjes zijn in de jaren '60 en '70 in particulier bezit gekomen. Naast het bestuur, dat de dagelijkse gang van zaken regelt, is er een natuurcommissie die de verschillende overheidsplannen bestudeert en becommentarieert en die informatie verzamelt over de natuurwaarden op de terreintjes.

Alterra

Centrum Landschap
Postbus 47
6700 AA Wageningen
tel: 0317 - 47 47 00
fax: 0317 - 41 90 00
e-mail: info.alterra@wur.nl

Alterra maakt deel uit van Wageningen Universiteit en Researchcentrum (Wageningen UR). Alterra is hét kennisinstituut voor de groene ruimte. Alterra biedt een combinatie van toegepast en wetenschappelijk onderzoek in een veelvoud van expertisevelden op het gebied van de groene ruimte en het gebruik ervan. Enkele van de vele aspecten die aan bod komen in het onderzoek van Alterra zijn: flora en fauna, bodem, water, milieu, geo-informatie en remote sensing, landschap en landinrichting, mens en maatschappij.

Wetenschapswinkel Wageningen UR

Postbus 9101
6700 HB Wageningen
tel: 0317 - 48 39 08
e-mail: wetenschapswinkel@wur.nl
www.wewi.wur.nl
www.wetenschapswinkels.nl

Maatschappelijke organisaties zoals verenigingen en belangengroepen, die niet over voldoende financiële middelen beschikken, kunnen met onderzoeksvragen terecht bij de Wetenschapswinkel Wageningen UR. Deze biedt ondersteuning bij de realisatie van onderzoeksprojecten. Aanvragen moeten aansluiten bij de werkgebieden van Wageningen UR: duurzame landbouw, voeding en gezondheid, een leefbare groene ruimte en maatschappelijke veranderingsprocessen.

Inhoud

Voorwoord	v
Aanleiding voor de brochure	1
Hans Bakker: Midden in de natuur	2
Sobere recreatie op de landjes	3
Tymen van Bunte en Aart van Egteren: 'We gaan hier nooit weg'	4
Uniek landschap en waardevolle natuur	5
Bep en Betsy Middelhoven: Hele zomers op het landje.....	6
Doelstellingen en nieuwe inzichten voor het gebied	7
Ettie Bekker-Willemse: De stilte waarderen	10
Problemen voor ontwikkeling ecolint	11
Slechte rietontwikkeling	11
Moerasvogels beter in Drontermeer.....	11
Wel of geen verstoring.....	13
Wilfred Schenk: Zo natuurlijk mogelijk	12
Conclusie.....	15
Handreiking.....	15
Verantwoording	16
Literatuur	17
Colofon	18

Voorwoord

De Gelderse oever van het smalle deel van het Veluwemeer tussen Nunspeet en Elburg, de stilte, de rust en de vele vogels en andere dieren maken dit gebied waar onze recreatielandjes liggen, uniek. Natuurlijk, het kan altijd nog mooier. Dat is ook wat de overheid voor ogen staat met haar plannen om de recreatie uit de oeverzone te weren, moeras en riet aan te leggen en hiermee een zogenoemd ecolint te maken. Een lovenswaardig streven om de natuur in dit gebied beter te beschermen en te proberen met name zeldzame moerasvogels aan te trekken. Toch is het goed om kritisch naar deze plannen te kijken. Is het wel haalbaar om in dit gebied een hoogwaardig rietmoeras te creëren? De natuurlijke omstandigheden werken dat tegen, zoals diverse onderzoeken al hebben laten zien en wat nu ook bevestigd wordt door het recente onderzoek van studenten van Wageningen Universiteit. Ook het nut en de noodzaak om de recreatie op de landjes te beëindigen is niet bewezen. Deze brochure zet een en ander nog eens op een rij.

Wij, eigenaren van de recreatielandjes, zijn allemaal natuurmensen. Wij houden van dit gebied, willen hier blijvend natuurkamperen. We werken dan ook graag mee aan het verbeteren van de natuurwaarden in dit gebied, maar wel met ons eigenaren er bij. We willen in gesprek komen met provincie en gemeente over onze bijdrage: Hoe we de inrichting en het beheer van onze landjes natuurvriendelijker kunnen maken, hoe we de stilte die de vogels nodig hebben minder verstoren.

Neem deze brochure ter hand en laat u overtuigen van het nut en de noodzaak dat provincie, gemeente én landeigenaren samen optrekken en niet langer tegenover elkaar staan. We willen uit de impasse komen en meedenken over het inpassen van de natuurrecreatie in dit voor watervogels belangrijke gebied.

Sjoerd Harmens,
Voorzitter NatuurVereniging Eigenaren Oude Land (NVEOL)

Aanleiding voor de brochure

De provincie Gelderland is van plan een ecolint met rietmoeras te realiseren langs het smalle deel van de Gelderse kant van het Veluwemeer. Hierbij past in de ogen van de provincie geen recreatief gebruik van de particuliere landjes die langs het Veluwemeer liggen. De NatuurVereniging Eigenaren Oude Land (NVEOL), een vereniging van ruim tachtig eigenaren van recreatielandjes, is echter van mening dat nut en noodzaak van de beëindiging van de recreatie op deze terreintjes niet kan worden aangetoond. In achtereenvolgende plan- en effectstudies over de voorgenomen natuurontwikkeling, is steeds duidelijker geworden dat de ontwikkeling van rietmoeras in het smalle deel van het Veluwemeer zeer gecompliceerd, zo niet onmogelijk is. De NVEOL heeft daarom Wetenschapswinkel Wageningen UR gevraagd de recente ontwikkelingen met betrekking tot het gebied op een rij te zetten. Deze recente ontwikkelingen zijn in de ogen van de NVEOL reden de plannen voor moerasontwikkeling in dit gebied te heroverwegen. De beoogde rust en de verbetering van de landschappelijke kwaliteiten zijn grotendeels te realiseren met handhaving van de natuurrecreatie. De NVEOL doet dan ook deze handreiking naar gemeente en provincie om samen te zoeken naar een oplossing waarin de eigenaren actief mee helpen bij het vergroten van de natuurwaarden voor de beschermde watervogels in het Veluwemeer.

Hans Bakker:

Midden in de natuur

“Ik ben in 2001 begonnen met uitzoeken wat hier allemaal speelt, wat voor plannen ze met ons hebben en te kijken of de feiten kloppen. Voor die tijd had ik me nog nooit op deze manier in het gebied verdiept. Ik ben weliswaar bioloog maar ook eenvoudig recreant.”

Aan het woord is Hans Bakker, actief betrokken bij de acties van de NVEOL om de rapporten van de overheid en andere instanties door te ploegen op onjuistheden en tegenstrijdigheden. Aan een zelfgemaakte picknicktafel, het enige bouwwerk op zijn perceel, doet hij zijn verhaal. Hij wijst om zich heen naar de iele struiken die er kennelijk nog maar kort staan. DLG had de vorige heg in een onbewaakt moment gekapt en heeft vervolgens geholpen de nieuwe neer te zetten. Hij vertelt over de fruitbomen die misschien niet helemaal natuurlijk zijn hier, maar die er toch goed uit zien in dit gebied, dat de overheid het liefst als open weiland ziet.

“Ik heb niet het idee dat we de natuur hier in de weg zitten. Veel mensen zijn hier alleen 's zomers en overdag. De wilde zwanen en andere eendensoorten zijn hier vanaf oktober als iedereen weg is. Ik kan me voorstellen dat de echte natuurfreaks misschien moeite met ons hebben. Maar we zijn heus niet de enige die hier aanwezig zijn, er komen wel eens mensen van de overkant, windsurfers of kitesurfers. Dat is echt funest. En die helikopter. Zie je hem? Wat een herrie, hè? Zeker wekelijks vliegt er een aantal zo laag over, dat is verstoring vanuit de lucht, maar daar heeft niemand het over.”

2

Toch moet hij toegeven dat ook recreanten van de landjes niet altijd even goed bezig zijn. “Ik erger me wel aan mensen met speedbootjes, die kennelijk niet in de gaten hebben dat ze daarmee de vogels verstoren. Aan dat soort dingen moeten we binnen de vereniging gaan werken. Niet belerend, maar door anderen erop te wijzen wat het voor de vogels en de natuur betekent als je hier met volle vaart met een motorboot doorheen gaat. We weten nu ontzettend veel van het gebied, ecologisch gezien, het belang van het water, het bijzondere van het ondiepe water met die waterplanten. De meeste weten dat niet.”

Zelf komt Bakker iedere week naar zijn landje, al is het maar een uurtje. Om midden in de natuur te staan. Hij wil graag meehelpen met onderhoud en het neerzetten van een beplanting die past bij de natuurgebied. Zijn grootste angst is dat de overheid het gebied afsluit, er een hek om zet met een vogelkijkhut, zodat je alleen nog via die vogelhut kan kijken. “Dat is iets heel anders dan er zelf in staan en er onderdeel van zijn.”

Sobere recreatie op de landjes

Verscholen tussen bomen en struiken liggen zo'n honderd recreatielandjes aan de rand van het Veluwemeer tussen Elburg en Nunspeet. Ruim tachtig zijn in gebruik voor recreatie. Deze terreintjes zijn in de jaren '60 en '70 in particulier bezit gekomen. Er zijn vijf clusters en een aantal verspreid liggende landjes met daartussen een relatief ongeschonden oeverzone (zie kaart).

De eigenaren van de recreatielandjes hebben zich verenigd in de NatuurVereniging Eigenaren Oude Land (NVEOL), die op dit moment ruim tachtig leden telt. Naast het bestuur, dat de dagelijkse gang van zaken regelt, is er een natuurcommissie die de verschillende overheidsplannen bestudeert en becommentarieert en die informatie verzamelt over de natuurwaarden op de terreintjes.

De leeftijd van de eigenaren varieert sterk, net als de gezinssamenstelling en de sociale achtergronden. De grote diversiteit is ook te zien in het veld: de manier waarop de terreintjes worden gebruikt en zijn ingericht loopt uiteen. Gemeenschappelijk is de betrokkenheid bij de plek en de liefde voor rust, eenvoud en natuur.

Op de recreatielandjes hebben de gebruikers verschillende overnachtingsmogelijkheden ingericht, variërend van tenten tot stenen huisjes, maar voornamelijk caravans. Bij de recreatielandjes zijn doorgangen in de oeverzone gegraven en er zijn aanlegsteigers of

haventjes aangelegd. De eigenaren noemen het recreatief gebruik 'sober en extensief', een soort natuurkamperen. Er is geen elektriciteit of waterleiding aanwezig.

Wat de eigenaren doen met hun landjes varieert: de een legt een bloemenperk aan, de ander snoeit alleen de struiken en maait het gras zo nu en dan en een enkeling onderhoudt een moestuin. De activiteiten zijn meestal sober. De eigenaren lezen, doen spelletjes en houden soms een barbecue. Ook op het water gaat het veelal om stille activiteiten als kanoën, zeilen of surfen. Slechts enkelen hebben een motorbootje. Kinderen spelen in het water. Jongeren zijn vaker op of in het water te vinden dan de ouderen. Van meer dan de helft van de landjes komt niemand op het water.

De intensiteit waarmee de eigenaren van de landjes hun land benutten, wisselt per levensfase. Jonge ouders komen hier met hun kinderen, die dan het water op gaan. Worden de kinderen ouder, dan gaat het gezin naar het buitenland op vakantie en komt nauwelijks meer. De ouders hebben het te druk met de kinderen, werken en andere zaken. Pas als mensen gepensioneerd zijn komen ze hier vaker, soms zelfs elke dag. Vaak zitten ze hier slechts, of tuinieren wat. Dan komen de kleinkinderen die dan wel weer wat in het water spartelen. In het najaar en in de winter zijn de terreintjes uitgestorven.

Tymen van de Bunte en Aart van Egteren

'We gaan hier nooit weg'

Ze staan bekend als de vogelkenners onder de landeigenaren, Aart van Egteren en Tymen van de Bunte. Iedere dag zijn ze wel op hun landje te vinden. Dit oord laten ze zich niet afpakken, al maken ze zich daar ook weer niet echt druk om.

Aart van Egteren en Tymen van de Bunte weten precies welke en hoeveel vogels er rondom de landjes vliegen en nestelen. Dertig jaar lang is Van Egteren medewerker geweest van een vogeltrekstation. Duizenden vogels heeft hij geringd en hij herkent elke vogel. Samen met Van de Bunte loopt hij nog steeds ieder jaar de vogelnesten af in de weilanden achter de recreatielandjes. Vinden ze een nest, dan markeren ze dat en iedere week kijken ze hoe het met de eieren en vervolgens met de jonge vogeltjes gaat, in opdracht van Landschapsbeheer Gelderland.

Ondanks de nestbescherming gaan de grutto en de tureluur achteruit, merken ze. De baardmees en de grote karekiet zien ze niet meer. "Maar die zie je al jaren niet meer. Dat heeft totaal niets met de recreatie te maken, dat is landelijk ook zo", legt Van Egteren uit. Wat ze wel zien is de kleine zwaan die op

het Veluwemeer speciale plantjes vindt. En de ijsvogel tussen de twee beken. Van Egteren: "Die heb ik 64 keer geteld." Hij broedt hier niet, maar de omstandigheden zijn wel ideaal voor het blauwe vogeltje. De beek heeft een hoge wal en meandert. "Maar ik heb hem hier wel zijn jongen zien voeden", voegt Van de Bunte er aan toe.

Eerste eigenaren

Van de Bunte behoort tot de eerste bewoners van het cluster. Het weiland was van zijn schoonvader. Die had ook een kampeerboerderij met mensen die ook wel eens een tent bij het water zetten. Zo is dat begonnen. In '68 overleed zijn schoonvader en hebben zijn tien kinderen het land verdeeld en geloot om de landjes.

Ook Van Egteren was er al vroeg bij. In 1971 kocht hij zijn landje. Hij herinnert zich dat hij vlak daarop, in 1972, een brief van de gemeente kreeg dat ze hier illegaal zaten. "We vroegen een vergunning maar kregen die niet, maar ze lieten ons wel zitten." Dat is de reden dat uiteindelijk gezegd werd dat de eigenaren mochten blijven zitten. Niet langer illegaal.

Ze planten wat aan, zetten eens een tent neer, stapten over op een caravan. En nu ze niet langer aan hun werk vast zitten, zijn ze hier elke dag te vinden. "Alleen als het slecht weer is, kom ik niet", vertelt Van de Bunte. "Dan moet het wel bar slecht zijn", grapt Van Egteren. Van de Bunte moet ook wel, om zijn moestuin netjes te houden. Geen onkruid is te bekennen tussen de groente. Aan zijn 'watertuin' hoeft hij minder te doen. Hier groeien de waterlelies vanzelf. Van Egteren hoeft alleen het gras te maaien op zijn land. Hoge bomen omzomen het stuk.

Vele brieven

Beide maken zich niet echt druk om plannen van de overheid de landeigenaren weg te krijgen. Ze hebben al zoveel brieven zien komen en gaan. Nu zal het ook wel weer los lopen, denken ze. Van de Bunte: "Ik ga hier nooit weg. Dan moeten ze me dragen. Maar ik maak me er ook geen zorgen om."

Toch vinden ze zich wel op over de plannen. Zoals over het feit dat de overheid de hoge bomen gekapt wil hebben omdat daar de buizerd in nestelt die de weidevogels opvreest. Maar tegelijkertijd vervangt diezelfde overheid het zandpad door een betonpad. Dat klopt dan niet, vinden beide heren. Vroeger zagen ze de weidevogels langs het zandpas nestelen. Nu niet meer, omdat er elk half uur een motor langs komt.

Groen verven

Ook zijn beide heren bereid hun landje aan te passen als de overheid dat vraagt. Van de Bunte: "Het is belangrijk voor de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen dat ze een plek hebben om naar uit te wijken. Nederland wordt steeds voller. En als die caravan groen moet worden, dan maak ik hem groen." Van Egteren: Ik wil graag advies van DLG (Dienst Landelijk Gebied) over hoe ik mijn landje het beste kan inrichten. Maar daar doen ze niets mee. Het is te klein voor officieel beheer, maar daar gaat het mij niet om. Ik wil het zo inrichten dat het het beste past in dit gebied. Ik wil alles opruimen als dat moet. Maar daar horen we niets over."

Dus gaan ze maar weer over tot de orde van de dag. Rustig zitten en genieten van het groen, de vogels en het werk aan hun landje. Ook in de winter als er sneeuw ligt en ze de trekvogels bestuderen. "Dan zie je verder geen hond. Alleen wij tweeën. Geweldig toch?"

Uniek landschap en waardevolle natuur

Het landschap waar de recreatielandjes liggen is uniek in Nederland en mogelijk zelfs in heel Europa. Dat heeft te maken met de ontstaansgeschiedenis en de ontwikkelingen in de afgelopen honderd jaar.

Honderden jaren lang beukte de Zuiderzee tegen de kustlijn aan van wat nu Gelderland heet. Krachtige stormen in de 15^e, 16^e en 17^e eeuw deden kustwallen ontstaan, waarvan nog delen zijn terug te vinden. Ook het agrarische landschap uit de middeleeuwen is nog vrijwel onaangetast terug te vinden, met de geleidelijke overgang tussen oever en land, de natuurlijk meanderende beken en de onvergraven oevers.

Een oorspronkelijke strandwal is het best bewaard gebleven ten zuiden van de recreatielandjes, tussen de campings Hoophuizen en de Oude Pol. Hij is te herkennen aan de verhoging in het landschap met afwijkende begroeiing: een soort duin met dor gras en heidestruiken. Een groot deel van de strandwal is in meer of mindere mate geëgaliseerd.

De strandwal is niet alleen bodemkundig gezien bijzonder en waardevol maar ook vanuit botanisch oogpunt. Op de strandwal zijn interessante overgangen aanwezig van voedselrijke naar voedselarme bodems. Hierdoor kan een groot aantal plantensoorten zich vestigen op een relatief kleine oppervlakte. Het gebied kent dan ook een bijzonder dieren- en plantenleven, niet alleen als gevolg van de in het gebied voorkomende gradiënten over relatief korte afstand, maar ook door de voorkomende kwel.

De waterkwaliteit van het Veluwemeer is in de afgelopen twintig jaar sterk verbeterd, waardoor waterplanten, zoals fonteinkruiden en kranswieren, zich sterk hebben kunnen uitbreiden. Voor diverse vogelsoorten, zoals de kleine zwaan en de tafeleend, heeft dit een positief effect gehad. Duizenden watervogels overwinteren hier in najaar en winter. Het Veluwemeer is daarom beschermd in het kader van de Europese Vogelrichtlijn. De fonteinkruiden en kranswieren vormen voor deze watervogels een voedselbron, bieden dekking en bieden paaimogelijkheden voor vissen (Veen & van der Hut, 2004). Om die reden is het gebied

aangemeld in het kader van de Europese Habitatrichtlijn. Voor de Nederlandse wet zijn deze richtlijnen uitgewerkt in Natura 2000 (zie kader).

Het gebied waar de recreatielandjes liggen is ook interessant door de paar oorspronkelijke, meanderende beken. Vroeger mondde een groot aantal van de beekjes vanaf de Veluwe uit in de Zuiderzee. In de afgelopen tientallen jaren is een groot deel rechtgetrokken. Maar juist waar de recreatielandjes liggen, meandert een aantal nog in de oorspronkelijke vorm.

Minder lang geleden is het riet tot ontwikkeling gekomen. Dit is er eigenlijk bij toeval gekomen. Tijdens een paar extreem droge zomers in de jaren '50 heeft het riet kans gezien te ontkiemen. In de loop der decennia is de dynamiek in de Veluwerand door de aanleg van de afsluitdijk en oostelijk Flevoland steeds minder geworden.

Natura 2000

De vier Veluwerandmeren Wolderwijd, Nuldernauw, Veluwemeer en Drontermeer zijn aangewezen als speciale beschermingszones (SBZ's) in het kader van de Europese Vogelrichtlijn. Delen van het Wolderwijd en het Veluwemeer zijn daarnaast ook aangewezen als SBZ in het kader van de Habitatrichtlijn.

In de aangemelde Natura 2000 gebieden worden de instandhoudingsdoelen voor Vogel- en Habitatrichtlijn geformuleerd. De instandhoudingsdoelen van de Vogelrichtlijn in deze gebieden zijn gericht op bescherming van veertien soorten watervogels en twee soorten moerasvogels (grote karekiet en roerdomp). De instandhoudingsdoelen van de Habitatrichtlijn in dit gebied zijn gericht op bescherming van de kranswier- en fonteinkruidvegetaties.

Bep en Betsy Middelhoven:

Hele zomers op het landje

Eigenlijk zijn ze er gewoon niet weg te slaan. Bep en Betsy Middelhoven zijn wanneer ze maar kunnen, op hun landje te vinden.

Als er mensen zijn die hun landje ten volle benutten zijn dat wel Bep en Betsy Middelhoven. Zodra het weer goed is in het voorjaar trekken ze er vanuit hun flat in Veenendaal direct heen. En pas als de regenbuien of de kou in het najaar te gortig worden, keren ze weer terug naar hun flat. Ze gaan wel iedere paar weken even naar de flat om de was te doen en vuilnis weg te brengen, maar dan gaan ze zo snel mogelijk weer terug naar hun landje. Zelfs in de winter kom Bep nog wel eens. Voor wat snoeiwerk, en om te ijszeilen.

Ruim dertig jaar genieten de Middelhovens van hun stuk grond. In 1975 zeilden ze over het Veluwemeer heen en weer en zagen de caravans verscholen tussen het groen. Dat wilden ze ook. Via via kwamen ze er achter hoe ze zelf zo'n stuk grond konden kopen. Ze haptten onmiddellijk toe en lieten niet meer los. Aanvankelijk kwamen ze alleen in de weekenden, sinds ze niet meer hoeven te werken weken achter elkaar.

Heuse w.c.

Het stuk ligt wat verscholen tussen de andere stukken, niet direct aan het water, maar zo dichtbij dat Bep in een minuut bij zijn zeilboot is. Zo willen ze het ook. Zo hebben ze niet de drukte van de andere mensen die langs komen, maar zijn wel in een tel bij het water. "Het is net lux kamperen", vindt Betsy. "Je hebt alles en je hebt niks." Voor de recreatielandjes hebben de Middelhovens nog veel voorzieningen. Een heuse doorspoel-w.c., radio en televisie en een douche. Voor de w.c. hebben ze buiten een vat gemonteerd die ze vullen met pompwater. De douche is buiten in een klein tentje, waar ze een vat vullen met opgewarmd water waarna ze zich precies in kunnen zepen en weer af spoelen. En de televisie en radio lopen op zonne-energie. Er zijn ook nog mensen die een zonneboiler hebben, maar zover gaan de Middelhovens niet. Soms koken ze water op de vuurplaat, soms op het gastoestel in de caravan. "Je bepaalt het hier allemaal zelf", glundert Betsy. "Verder is hier niets. Gelukkig maar, want we houden het graag zo. M'n schoonzus zou het niet willen, die vindt het veel te eenzaam." Want het echtpaar is wel het enige dat zo vaak op het landje vertoeft. Bep somt op: "Er is hier een gezin met zeven personen, de kinderen noemen me opa, die zijn hier vier weken per jaar, in de zomervakantie. Dan zijn er nog wat die vrijwel nooit komen, hiernaast komt de zoon nog wel eens. Er is ook een oude vrouw die eigenlijk nooit komt." Kortom, overlast kunnen de recreanten niet geven, vinden Bep en Betsy. "Als de meeste mensen er zijn, zijn de vogels al uitgebroed en in september is het al weer rustig."

Merel voert zijn jongen

Over de plannen om de eigenaren weg te krijgen, maken ze zich niet echt druk. Bep: "Ik lig er geen minuut wakker van. Zolang we hier zitten, zijn we aan het procederen. Al is het natuurlijk wel vervelend, omdat je er wel mee bezig moet zijn. Maar als je hier zit, kan je je daar toch niet druk om maken?" Betsy vult aan: "Waar maak je dat nou mee, je ziet hier lijsters, pimpels, koolmezen, bonte specht. Laatst zaten we hier 's avonds en zagen we de jonkies van een merel op een rijtje op een tak zitten. De merel haalt besjes en voert ze een voor een. Mooier is er toch niet?"

Doelstellingen en nieuwe inzichten voor het gebied

De provincie Gelderland wil mogelijk het recreatieve gebruik van de recreatielandjes beëindigen in het kader van de Integrale Inrichting Veluwe Randmeren (IIVR). Zij streeft ernaar in het gebied van de recreatielandjes een brede oeverzone te ontwikkelen, in aansluiting op de geplande deltavorming bij de beekmondingen. Hiermee wil de provincie een geschikte leefomgeving maken voor zeldzame moerasvogels. In achtereenvolgende plan- en effectstudies over de voorgenomen natuurontwikkeling, is echter steeds duidelijker geworden dat de ontwikkeling van rietmoeras in het smalle deel van het Veluwemeer zeer gecompliceerd is. Hieronder zijn kort de ontwikkelingen van het gebied en de essentie van de belangrijkste studies weergegeven.

In de jaren '70 en '80 hebben de verschillende overheden zich sterk ingespannen om de slechte waterkwaliteit van de Veluwerandmeren te verbeteren. Met succes is de 'groene soep' veranderd in zeer helder water waarin unieke fonteinkruid- en kranswervegetaties tot ontwikkeling zijn gekomen. In dezelfde periode is de recreatieve druk op de meren sterk toegenomen. Om efficiënt plannen te kunnen maken en uit te voeren voor de Veluwerandmeren is een samenwerkingsverband opgericht van 19 betrokken overheden: de Integrale Inrichting VeluweRandmeren (IIVR). De IIVR-maatregelen zijn zowel gericht op aanleg van natuur en verbetering van de waterkwaliteit als op het mogelijk maken van recreatie op het water en de oevers.

In een vroeg stadium van de plannenmakerij wordt in een zogenoemde bouwsteen genoemd: 'saneren 'illegale' verblijfsrecreatie langs de oever van het oude land, door verplaatsing naar minder bezwaarlijke plaatsen in afstemming met het lopende ruilverkavelingsproject Harderwijk – Elburg'. Met 'illegale verblijfsrecreatie' wordt geduïd op de recreatielandjes aan de oever van het Veluwemeer. Al snel blijkt echter dat de recreatie op de landjes niet illegaal is en dat de term niet meer gebruikt mag worden. In de volgende plannen is 'saneren verblijfsrecreatie' dan ook vervangen

door 'realiseren ecolint Elburg'. Er zijn aan dit idee nog geen ecologische doelstellingen verbonden.

De bouwsteen wordt later uitgewerkt in IIVR-maatregel 'realiseren Ecolint Elburg', gericht op saneren van de recreatielandjes. Het doel van deze inrichtingsmaatregel is: 'Herstellen van een aaneengesloten rietzone langs de Gelderse oever van het smalle deel van het Veluwemeer en het vergroten van de potenties voor verdere natuurontwikkeling in het gebied, door het verwerven van verspreid liggende 'recreatielandjes' en bijbehorende onderkomens en het dichten van de gaten in de rietoevers die zijn ontstaan als gevolg van het aanleggen van haventjes en steigers bij de onderkomens.'

Het idee is dat het verwijderen van de recreatielandjes mogelijkheden creëert voor natuurontwikkeling en de aantasting van landschappelijke waarden in het gebied wegneemt. De provincie Gelderland wil de rietzone aaneensluiten en verbreden om hier een geschikte leefomgeving te maken voor zeldzame moerasvogels. Dit streven wordt niet nader gespecificeerd. Als uitgangspunt van de maatregel wordt genoemd 'nadere onderbouwing van nut en noodzaak van 'verwijdering' van de recreatieve onderkomens voor de verwezenlijking van de natuurdoelstellingen voor het gebied'.

Al in 2000 schrijft het Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalstoffenbehandeling (RIZA), dat de ecologische effecten van alle IIVR-maatregelen beoordeelt, dat de effecten van de maatregelen voor moeras(broed)vogels marginaal zullen zijn. Een natuurlijker peilbeheer is namelijk een essentiële randvoorwaarde om rietmoeras van goede kwaliteit te krijgen. Dit natuurlijke peilbeheer kan niet gerealiseerd kunnen worden, omdat belangen van veiligheid, landbouw en scheepvaart zwaarder wegen. De IIVR gaat wel onderzoeken of een geringe aanpassing van het tegennatuurlijk peilbeheer mogelijk is.

In oktober 2001 verschijnt het ontwerp raamplan Ruilverkaveling Harderwijk – Elburg, dat een veel groter gebied omvat dan dat van het geplande ecolint. In dit gebied moet natuur ontwikkeld worden zonder dat

het landschap in kwaliteit achteruit gaat en er moeten ecologische verbindingzones worden gerealiseerd. In dit plan worden de ecologische doelstellingen niet nader benoemd.

In het Gebiedsplan Natuur en Landschap van de provincie Gelderland uit september 2004 wordt de doelstelling van de provincie voor het gebied expliciet gemaakt. Voor de hele Veluwerandmeerkust meldt het plan: 'ontwikkelen van een (robuuste) zone rietmoeras langs de kust van het Veluwemeer en het Drontermeer. De moeraszone is een belangrijke schakel in de natte as. (Lauwersmeer – Weerribben – randmeren – Biesbosch – Zeeuwse Delta).'

In dit plan wordt het belang van een goede waterhuishouding genoemd: 'Waar het moeras vooral dient als leefgebied voor moerasvogels, moet veel aandacht aan de waterhuishouding worden besteed. Een rietbegroeiing die in het voorjaar met de voeten in het water staat, is dan nodig.'

Er staan geen gedetailleerdere aanwijzingen in voor het geplande ecolint.

In augustus 2004 verschijnt het rapport Ontwerpstudie Beekmondingen, een nadere uitwerking van een andere IIVR-maatregel. Deze studie stelt een aantal infrastructurele maatregelen voor, die het mogelijk moeten maken om moeras te ontwikkelen bij de beekmondingen als het waterpeil van het Veluwemeer tegennatuurlijk blijft. De maatregelen omvatten het meerwaarts aanleggen van dammen, verondiepingen, vooroevers of eilanden.

In september 2005 verschijnt het DLG rapport Ecolint Elburg, Inrichtingsplan. Dit is het meest concrete plan dat op tafel ligt. Er wordt een ruimtelijk streefbeeld geformuleerd: '... een open kustzone, waar men ruim zicht heeft op een brede en aaneengesloten rietzone. In het streefbeeld fluctueert het waterpeil op natuurlijke wijze (dit is in de praktijk naar verwachting niet haalbaar).'

Er wordt uitgegaan van ontwikkeling van een rietzone van gemiddeld 45 meter breed. Hoewel het rapport meldt dat het streefbeeld naar verwachting niet gehaald wordt, staan er toch verschillende vari-

anten uitgewerkt, zoals meerwaartse verondiepingen of landinwaarts de oever afgraven. De keuze van de variant hangt af van de locatie, de afmeting van een cluster en het beschikbare geld. Dit inrichtingsplan doet daarover verder geen uitspraken. Het plan geeft alleen concrete maatregelen aan voor de te verwerven recreatielandjes omdat het plan alleen uitgevoerd kan worden op de verworven landjes. Plannen voor aankoop en/of inrichting van de tussenliggende landbouwpercelen worden niet genoemd. De landjes en tussenliggende agrarische percelen kunnen alleen op vrijwillige basis verworven worden. DLG stelt voor dat SBB het beheer op zich neemt.

In IIVR nieuwsbrief 16 uit 2005 komt naar voren dat zelfs een geringe aanpassing van de peilfluctuatie niet haalbaar is. De grenzen van het waterpeil, gesteld door de scheepvaart en de veiligheid, zijn nauwer dan gedacht. Het kleine positieve effect op natuurwaarden van een iets natuurlijker peil zou een aanpassing van het peilbeheer niet rechtvaardigen. Dit heeft tot gevolg dat de gewenste versterking van de rietzoning niet zal optreden.

Uit Inschatting ecologische ontwikkelingen Veluwerandmeren 2005 (RIZA, 2006) blijkt bovendien dat ontwikkeling van natte natuur aan de oever van het Veluwemeer ten koste gaat van de beschermde waarden uit de Habitatrichtlijn en Europese Vogelrichtlijn: de maatregel Beekmondingen pakt namelijk zeer ongunstig uit voor de kranswieren. Naar alle waarschijnlijkheid kunnen geen meerwaartse verondiepingen, vooroevers, eilanden of dammen worden aangelegd, aangezien dit koste gaat van het oppervlak aan waterplanten en open water ten behoeve van watervogels. Alleen landinwaartse infrastructurele maatregelen leveren onvoldoende winst op voor de beoogde zeldzame moerasvogels als roerdomp en grote karekiet.

In 2006 is de IIVR-doelstelling voor het ecolint minder ambitieus is geworden: er wordt niet meer gesproken over moerasontwikkeling, maar over het zo mogelijk verbreden van de rietzone ter plaatse (RIZA, maart 2006). Het doel is de rust in deze rietzone en het smalle deel van het Veluwemeer te vergroten.

Ettie Bekker-Willems*:

De stilte waarderen

Ettie Bekker geniet. Dat doet ze nu eenmaal als ze op haar recreatielandje is. Hier heeft ze voor het eerst van haar leven wilde zwanen op zien en horen stijgen. “Het is hier terug naar het oergevoel, echt”, kondigt ze, haast overbodig, nog aan. Hier kan ze in de nacht de sterrenhemel nog zien omdat er geen lichtvervuiling is. Hier wordt ze ‘s morgens gewekt door het gezang van allerlei vogels.

Deze dierbare plek wil ze zich niet onterecht af laten nemen. Daarom ook leest ze als bestuurslid en lid van de natuurcommissie van de NVEOL de rapporten die hierover verschijnen en gaat ze hierover in gesprek met de verschillende overheden. Ze argumenteert: “We zijn er nu eenmaal, we hebben een bepaalde positie in het gebied. Je kunt niet alle menselijke activiteit zwart maken. De natuur is er voor mens en dier. Er wordt zelfs in de medische literatuur op gewezen hoe goed rust en stilte is voor de mens. Het is hier echt een mooi stiltegebied. Ik hoop dat deze recreatielandjes behouden blijven voor de natuurminnende mens.”

Ze legt de nadruk op natuurminnend. Juist omdat er vrijwel geen voorzieningen zijn, is het zo rustig op de landjes. Ze zijn voor mensen die echt van primitief houden: geen stromend water, geen elektriciteit. Daarom zijn er veel eigenaren die alleen overdag op hun landje komen en ‘s avonds weer terug naar hun huis in Nunspeet of Elburg gaan. Zodra er elektriciteit komt trekt dat andere mensen aan, is de overtuiging van Ettie Bekker

Het bestuur wil uitdragen dat het een natuurgebied is, een stiltegebied, dat iedereen dient te respecteren. Nu al adviseert het bestuur in de nieuwsbrief dat de leden niet hard moeten varen. Het liefst gaat Ettie nog verder om de landjes te behouden voor de toekomst. Ze ziet het al voor zich en hoopt dat de overheid mee werkt. Ze praat over richtlijnen voor het gebied, net als voor de Biesbosch. Bijvoorbeeld dat je hier alleen mag zwemmen, kanoën, surfen zellen of met een boot met een kleine motor. Niet meer. De vereniging spreekt dat af met haar leden, de gemeente Elburg stelt een verordening op en controleert.

Als overheid en landeigenaren op die manier samenwerken dan veroorzaakt de recreatie van de eigenaren het minste last. Ze besluit: “De landjes worden niet eens zo frequent gebruikt, maar ze hebben een enorme emotionele waarde. Dat kinderen hier vanaf hun geboorte komen en genieten van de stilte en natuurkamperen leren waarderen. Dat wil zij kinderen graag meegeven.

* Dit interview is op persoonlijke titel, dus niet als bestuurslid

Problemen voor ontwikkeling ecolint

De IIVR, en meer in het bijzonder de provincie Gelderland, wil graag haar toekomstbeeld realiseren, waarbij zeldzame moerasvogels als grote karekiet en roerdomp zich thuis voelen in het nieuw te ontwikkelen moerasgebied op de plaats van de recreatielandjes. Maar de feitelijke omstandigheden lijken deze wens stevig, zo niet volledig, in de weg te staan en zelfs huidige natuur- en aardkundige waarden te vernietigen. Hieronder volgen de wetenschappelijke feiten en praktijkervaringen waaruit blijkt dat realiseren van het ecolint met moeras en bijbehorende moerasvogels in het smalle deel van het Veluwemeer problematisch is.

Slechte rietontwikkeling

De Veluwerandmeren, inclusief het Veluwemeer, kennen een tegennatuurlijk waterpeil, waarbij het water in de zomer hoog staat, en in de winter laag.

Vanwege de geringere peilfluctuaties bij een tegennatuurlijk peil:

- Komt het riet niet goed tot ontkieming. Het riet zal zich dus niet via zaad kunnen vermeerderen, maar zal alleen moeizaam op bestaande plekken via wortelstokken kunnen uitbreiden; kunstmatige rietaanplant zal nodig zijn;
- Zal het riet op verondiepingen, vooroevers en eilanden verruigen of verbossen.
- Om bij een tegennatuurlijk waterpeilbeheer toch moerasontwikkeling mogelijk te maken zijn infrastructuurle maatregelen nodig, zoals de aanleg van dammen, verondiepingen/vooroevers en eilanden.

In het Veluwemeer speelt naast het tegennatuurlijk peilbeheer ook het gebrek aan dynamiek door wind en golfslag een rol:

- Doordat de zuidwestenwind parallel aan de oever loopt, hopen slib en strooisel zich op. Daardoor verdroogt het waterriet. Vertering van dit materiaal zonder zuurstof heeft een slechte invloed op de kwaliteit van het riet;
- Doordat de vaak harde noordwestenwind loodrecht op de oever van het Veluwemeer staat, is er een hogere golfbelasting op steeds dezelfde plekken

in de rietzone waardoor het riet breekt. Erosie van de rietkraag wordt erdoor versterkt;

- De kleiarme bodem levert kwalitatief minder sterk riet.

Deze ongunstige factoren leiden ertoe dat een natuurlijke rietmoerasontwikkeling niet mogelijk is. Zelfs rietaanplant of -ontwikkeling lijkt weinig succesvol, gezien de proeven hiermee. Op de aangelegde mini-eilandjes in het Drontermeer (de zogenaamde 'poffertjes') ontstaat voornamelijk wilgenopslag. Bij de monding van de Schuitenbeek probeert men in het Veluwemeer een groot rietveld aan te leggen. De rietaanplant is door vraat en door verdrinking al twee keer mislukt en ook is uitbreiding door rietplaggen nog zonder succes.

Moerasvogels beter in Drontermeer

De speciale beschermingszones van Natura 2000 zijn gericht op bescherming van twee soorten moerasvogels: roerdomp en grote karekiet. De roerdomp heeft een groot areaal overjarig waterriet nodig, de grote karekiet heeft fors waterriet nodig dat schoon (zonder dode plantenresten en ondergroei) in het water moet staan.

Op dit moment voelen beide vogels zich beter thuis in het Drontermeer dan het Veluwemeer: 'Uit de vastgestelde aantallen vogels blijkt dat het Drontermeer de grootste waarde heeft voor moerasvogels (ondanks het feit dat hier niet de grootste oppervlakte en lengte aan rietkragen gevonden wordt). Het meeste riet is te vinden in het Veluwemeer, maar daar zijn de rietkragen over het algemeen smaller en bevatten minder kwalitatief goed waterriet. 'Voor overwinterende watervogels scoort het Veluwemeer het hoogst' (RIZA, 2000).

De rietkragen van het Drontermeer bevatten kwalitatief goed waterriet. Het Drontermeer heeft dan ook een grotere waarde voor moerasvogels als de roerdomp en de grote karekiet dan het Veluwemeer. Dit komt omdat bij een onvoldoende natuurlijk waterpeilbeheer de dynamiek van wind en golfslag een cruciale

Wilfred Schenk:

'Zo natuurlijk mogelijk'

Wilfred Schenk gebruikt zijn landje vrijwel niet. Alleen als uitvalsbasis voor het wildbeheer. De struiken en bomen staan er dan ook vooral voor vogels en andere dieren.

Het is het meest wilde landje dat er bij is. Meer een hooiland dan een grasveld, met hoge stoppels gras en kruiden er tussen, omzoomd door struiken. Een dichte houtwal langs de kronkelende beek, die aan de ene kant grenst aan het perceel. Aanvankelijk valt alleen de picknicktafel op. Maar om een hoekje, verscholen tussen de struiken, staat een hutje in schutkleuren.

Dit is zoals Wilfred Schenk het wil. Zo natuurlijk mogelijk, geschikt voor vogels om te nestelen en te foerageren en verder weinig poespas.

Schenk komt hier bijna dagelijks, al twintig tot vijftwintig jaar, 's ochtends vroeg of 's avonds in de schemering. Hij is wildbeheerder in het gebied en schiet vossen en kraaien af als het er te veel zijn, in overleg met de provincie. Daarom ook staat het hutje er, met de opslag van wildbeheerspullen. Maar voor de rest doet hij niets met zijn landje. Behalve die paar keer per jaar dat hij hier met zijn kinderen een paar dagen kampeert.

Populieren omgezaagd

"Wat is er mooier dan zo'n stukje land om te vertoeven als je toch jaagt hier in de buurt?", is zijn retorische vraag. Hij beheert het stuk zo dat er zoveel mogelijk planten en dieren voorkomen. De hoge populieren heeft hij samen met zijn zwager omgezaagd. Nu staan er knotwilgen, waar de eenden in broeden, bessenstruiken en meidoorn voor de merels en de lijsters en dichte hagen voor de bunzing en de hermelijn. Het gras maait hij enkele keren per jaar, net als het oprukkende riet. In de houtwal staan piepkleine hutjes van waaruit hij ongestoord de vossen kan schieten. Zodra uit tellingen blijkt dat er meer vossen dan één vos per duizend hectare voorkomt, treedt hij op. De vossen en kraaien eten namelijk vele eieren en kuikens van weidevogels als kieviten, grutto's en tureluurs, terwijl de oude zeeweg nu juist bekend staat als weidevogelgebied.

Schenk heeft het landje van zijn vader, die hier ook al het wildbeheer deed. Samen met zijn drie zussen en moeder is hij eigenaar. Hij vindt zijn land niet tot de recreatie behoren. "Die drie keer dat je hier je stoel uitklapt, noem ik geen recreatie." Tegelijk denkt hij dat een sobere recreatie de dieren helemaal niet verstoort, omdat ze er aan gewend raken. "Anders zouden er geen dieren meer zijn in Nederland", is zijn korte commentaar. En over verstoring gesproken. Hij snapt niet dat het zandpad langs de recreatielandjes vervangen is door een betonpad. "s Nachts is het net een snelweg. Er rijden hier 200 tot 300 auto's per dag. Ik heb inmiddels een heel archief van dieren die hier zijn aangereden sinds die weg er is. Ik kan ze zo opsturen."

Natuurlijk beheer voor iedereen

Schenk gaat er vanuit dat hij met de manier waarop hij zijn land gebruikt, niet weg hoeft. "Alles wat ze hier gaan afbreken, devalueert het gebied." Het beste zou zijn, filosofeert hij, als ook de andere eigenaren het beheer van hun land op een natuurlijke manier doen. Dat ze alleen iets neerzetten als dat in het landschap past. Dan zullen ze, net als hij, weinig last hebben van de overheid.

rol speelt. De geografische ligging van het Drontermeer ten opzichte van de wind en de golfslag is veel gunstiger voor de instandhouding van het riet dan de geografische ligging van het Veluwemeer.

Zo worden in het Drontermeer slib- en plantenresten door de opwaaieffecten van de overheersende zuidwestenwind wel afgevoerd waardoor het waterriet vitaal blijft. Bovendien vindt in het Drontermeer in veel mindere mate stengelbreuk of erosie van de rietkraag plaats doordat de vaak harde noordwestenwind niet loodrecht op de oever staat.

Daarnaast kunnen hier meerwaartse infrastructurele maatregelen plaatsvinden omdat in het Drontermeer geen door de Europese Habitatrichtlijn beschermde kranswieren voorkomen. De kleiige meerbodem van het Drontermeer is gunstiger voor moerasontwikkeling, dan die van het Veluwemeer die zandig, voedselarm, kleiarm en grindrijk is.

Het Veluwemeer is juist waardevol voor overwinterende watervogels vanwege het ondiepe water met zijn kranswieren: 'Zowel nu als in de toekomst zijn de belangrijkste natuurwaarden van het Veluwemeer gelegen in de aanwezigheid van helder ondiep water met waterplanten en de daarvan profiterende herbivore watervogels. Iedere ingreep in de morfologie van het meer, of het nu om een verondieping gaat ten behoeve van een natuurlijker oever of een verdieping ten behoeve van bevaarbaarheid zal dan ook kritisch beschouwd moeten worden in het licht hiervan' (RIZA, 2000).

Wel of geen verstoring

De provincie Gelderland wil zo min mogelijk verstoring van vogels in het gebied waar het ecolint gepland staat. Daarom streeft zij ernaar de recreatie op de landjes zoveel mogelijk te beperken. Toch is de vraag of dit terecht is. Verstoring van vogels is namelijk een moeilijk grijpbaar onderwerp, zo staat te lezen in het

RIZA rapport *Inschatting ecologische ontwikkelingen Veluwerandmeren 2005* (RIZA, 2006). Wanneer vogels hun gedrag veranderen als gevolg van een menselijke activiteit, dan wordt dat gezien als verstoring. De volgende vraag is dan of een dergelijke verstoring schadelijk is. Er is inmiddels heel wat onderzoek aan verstoring van vogels door allerlei vormen van menselijke activiteit verricht, maar dat heeft eigenlijk voornamelijk inzichtelijk gemaakt dat de relaties complex zijn. Daarom is het zeer lastig om te voorspellen of een activiteit verstoort én hoe ernstig zo'n verstoring is. Daar komt bij dat de mate waarin een vogel verstoord raakt afhangt van de aard van de verstoring, is er bijvoorbeeld sprake van een zeilboot die voorbij komt, een fietser of een motorboot, maar ook van de afstand waarop de verstoring plaatsvindt, van de soort vogel en of hij eraan gewend is (bron RIZA, 2006).

In het gebied waar het ecolint is gepland, speelt een aantal factoren een rol bij de verstoring van water- en moerasvogels. Het Veluwemeer kent aan twee kanten een lange rand en een smalle oeverzone. Daarom is verstoring al snel aan de orde, zowel van waterzijde als van landzijde. Van waterzijde zijn dit de waterrecreatie in de vorm van wind- en kitesurfers en van zeilers en bootverkeer. Met name het kitesurfen is een activiteit, die de laatste jaren sterk aan het opkomen is in het Veluwemeer. Van de landzijde treedt verstoring op vanaf het recent aangelegde verharde fietspad/landbouwontsluitingsweg. Daarnaast ligt rondom het Veluwemeer een aantal grote campings met havens. In de zone van het geplande ecolint liggen verspreid de extensief gebruikte recreatieterreintjes en twee huizen.

De invloed van verstoring op de vogels vanaf de recreatieterreintjes vormt dan ook maar een klein deel van de vele in het gebied aanwezige verstoringfactoren.

Conclusie

De ervaringen en effectstudies tonen in geen geval nut en noodzaak aan van beëindiging van de natuur-recreatie op de recreatielandjes:

1. Een substantiële toename van zeldzame moerasvogels is niet realistisch. Deze vogels hebben kwalitatief hoogwaardig riet nodig dat vanwege het tegennatuurlijk peilverloop niet tot vrijwel niet tot ontwikkeling komt.
2. Het Veluwemeer ligt ten opzichte van de andere randmeren nog ongunstiger voor moerasontwikkeling.
3. Bij het heersende tegennatuurlijke waterpeil zijn infrastructurele maatregelen nodig om meer rietmoeras te creëren. Dit is hoogstwaarschijnlijk onmogelijk omdat de maatregelen ten koste gaan van de kranswiervegetaties.

Alle voorspellingen over de mogelijke aantallen zeldzame moerasvogels die in een 'ecolint elburg' optima forma zouden kunnen verschijnen, zijn nu dan ook niet meer relevant. Het is logischer voor verdere moerasontwikkeling voort te bouwen op de gunstiger natuurlijke situatie in het Drontermeer.

Handreiking

De NVEOL is van mening dat nut en noodzaak van de beëindiging van de recreatie op de terreintjes niet kan worden aangetoond. De recente ontwikkelingen zijn in de ogen van de NVEOL reden de plannen voor moerasontwikkeling in dit gebied te heroverwegen.

De bescheiden ambitie om de rust te verhogen in het gebied is ook te bereiken als de eigenaren van de recreatielandjes enige beperkingen in acht nemen. Vanzelfsprekend zullen die beperkingen in verhouding moeten staan met de verwachte natuurwinst. Niet het water op in de periode 1 oktober tot half maart is een reële maatregel die de doelsoort trekkende watervogels voor dit gebied ten goede komt. Het gebied ontleent immers zijn grootste waarde aan overwinterende watervogels.

De NVEOL is daarnaast bereid mee te werken aan een meer natuurlijk beheer op de huidige locatie om de landschappelijke waarde van het gebied te verhogen. De vereniging stelt voor dat Landschapbeheer Gelderland de eigenaren adviseert over een aangepast beheer van de terreintjes.

De NVEOL doet deze handreiking in de hoop dat de overheden, in het bijzonder de provincie Gelderland, op een constructieve manier met haar in overleg wil treden om te kijken wat wel mogelijk is.

Verantwoording

Deze brochure is ontstaan in opdracht van de Natuur-Vereniging Eigenaren Oude Land (NVEOL). Voor het gebied langs de Gelderse kant van het Veluwemeer, waar de recreatielandjes liggen, bestaan plannen voor het creëren van een rietmoeras, waarbij er geen plaats meer is voor recreatie op de landjes.

De NVEOL heeft Wetenschapswinkel Wageningen UR gevraagd haar te ondersteunen. Hierop heeft een groep studenten een onderzoek uitgevoerd naar de realiteitswaarde van het meest recente inrichtingsplan dat voor het gebied was gemaakt. Dit is de focus geweest van het onderzoek 'Ecolint Elburg, ecologische potentie en haalbaarheid' door de studenten Gijs Kos, Jisca Huisman, Jurriaan de Vos en Minou Vermeulen van Wageningen Universiteit en Research Centrum. Dit onderzoek is in het voorjaar van 2006 uitgevoerd in opdracht van de Wetenschapswinkel voor het vak Academic Master Cluster. Dit studentenrapport ligt ten grondslag aan deze brochure.

Nadat dit studentenrapport gereed was, is een aantal nieuwe rapporten verschenen, die belangrijke inzichten bleken op te leveren. Daarom heeft de NVEOL de Wetenschapswinkel Wageningen UR gevraagd de recente ontwikkelingen die betrekking hebben op het gebied op een rij te zetten. Het resultaat is deze brochure.

Literatuur

Beemster, N., Maanen, E. van, Wymenga, E. 2004. 'Ecolint Elburg' Effecten van verblijfsrecreatie op het ecologisch functioneren van het Veluwemeer en de oeverzone. Altenburg & Wymenga Ecologisch Onderzoek, A&W Rapport 449. Veenwouden.

Belgers, J.D.M., Arts G.A.P., 2003. Moerasvogels op peil. Deelrapport 1: Peilen op riet. Literatuurstudie naar de sturende processen en factoren voor de achteruitgang en herstel van jonge verlandingspopulaties van Riet (*Phragmites australis*) in laagveenmoerassen en rivierkleigebieden. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 828.1.

Berg, M. van den, Jans, L., Noordhuis, R., Platteeuw, M., Rijdsdorp, A., Beintema, A., Kouwenhoven, E., 2000. Ecologische effecten Inrichtingsplan Veluwerandmeren, Waterkwaliteit, Waterplanten, Watervogels en Moerasvogels. RIZA werkdocument 2000.076x.

BOVAR-IVR 2001. Inrichtingsplan Veluwerandmeren. Schakel tussen strategie en uitvoering. PlantijnCasparie, Almere.

Dienst Landelijk Gebied, 2005. Ecolint Elburg Inrichtingsplan. Dienst Landelijk Gebied, Regio Oost. I.o. van Provincie Gelderland i.s.m. projectbureau Veluwerandmeren.

Ministerie van LNV, 2005. Concept - Natura 2000 doelendocument – hoofddocument

Platteeuw, M., Noordhuis R., Perk, J. van der, 2006. Inschatting ecologische ontwikkelingen Veluwerandmeren 2005. Een actualisatie van ecologische effecten van het integrale inrichtingsplan voor de veluwerandmeren inclusief de overige ontwikkelingen. Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling. RIZA-rapport 2006.004.

Projectbureau Veluwerandmeren (IVR), 2005. Nieuwsbrief nummer 16, december 2005

Provincie Gelderland, 2004. Gebiedsplan Natuur en Landschap.

Kos, Gijs, Jisca Huisman, Jurriaan de Vos, Minou Vermeulen, april 2006. Ecolint Elburg, ecologische potentie en haalbaarheid. I.o. Wetenschapswinkel Wageningen UR voor het vak Academic Master Cluster (YLS-60312) van Wageningen Universiteit en Researchcentrum (intern rapport).

Veen, S.M. & Hut, R.M.G. van der, 2004. Ontwerpstudie beekmondingen Veluwemeer voor Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied. Rapport door Bureau Waardenburg.

Colofon

Van impasse naar inpassen

Inpassen van de recreatielandjes langs het Veluwemeer

Tekst:

Leonore Noorduyn en Nicoline van der Windt,
m.m.v. Gijs Kos en Jurriaan de Vos

Eindredactie:

Leonore Noorduyn, De Schrijfster, Wageningen

18 Wetenschapswinkel Wageningen UR, rapportnummer 226
September 2006

ISBN: 90-8585-068-X

Foto's: Hans Bakker, Wilfred Schenk, Bep Middelhoven

Illustratie: NVEOL

Omslag: Andrew Zeegers, Domino Design, Groningen

Lay-out: Hildebrand DTP, Wageningen

Druk: Drukkerij Grafisch Service Centrum Van Gils BV,
Wageningen

Opdrachtgever: NatuurVereniging Eigenaren Oude Land
(NVEOL)

www.wewi.wur.nl